Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

(מנאָטאַג-אויסגאַבע)

דיעזעס בלאַטט ערשיינט צווייִמאָל וואָכענטליך
אונטר קאַפּיטעל פון
עסטערייך-אונגארן
נאַכציעהרינג 8 גולדען ע. וו.
האַלבציעהרינג 4 „ „
פיערטעל- 2 „ „

פון אויסלאַנד
נאַכציעהרינג 9 גולדען עסט. ווערט.
האַלבציעהרינג 4 „ 50 קרייצער
פיערטעל- 2 „ 25 „

אַנגאָנצען
אונטר וואָכענטלעכע פרייבאַנד-אַנציינען
ווערדען מיט 10 קר. פאַר 6 שפּאַל-
צייל פאַרגעלט בעקאָמען.

איין דיעזע צייטונג קאָנען מאַן
יעדען טאָג
פּרענומערירען
אונטר דער פּרענומעראַציאָנס-פּרייס
בעקאָמען מיט דעם פּאָסטאַמט דעם
ערטען בלאַטעס.

דיא רעדאַקציאָן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
רעסטיגאַסע נו. 7,
וואָהין מאַן אויך דיא פּרענומעראַ-
ציאָנסגעלדער צו זענדען בעלאַנגט.
פּרענומעראַנטענאַמעלער
ערהאַלטען 10% ראַבאַט.

Nr. 62. זעכסטער יאָהרגאַנג. פעסט, כז אב ה'ת'ר'ל'ד'. Pest, den 10. August 1874.

פאָליטישע בראַקען.

איהר אַרמען צישטענען! שלעכט האַבט איהר אייערע זאַכע איינגעשטעלט! דיא הערען פּרעדיגער פון מאַכען איהרע זאַכע שאָן בעססער; ווענן זיא פיעלעם צו זאָגען האַבען, דא שפּרעכען זיא פאָללע צייטע שטונדען, אונד ווענן איהרען איהרע ביבעל-שטעללע ווענג עריגעבען איזט אונד זיא איהם דער-זעלבען ווענגער גערادענען הערוספּרעסען קאָנען, דאַנן שפּרעכען זיא נור אייגע האַלבע שטונדע אונד איהר דיעזע איזט דען צוהערען צו האָנגע. דיא הערען רעדאַקטערע אבער האַבען זיך דאָס זאַ אייגעריכטעט, דאָס זיא עדען טאָג, אַב קרייצ אדער פּרעדיגט, אין בראַטט פאָן גלייכער גראָסע הערליכ-געבען, אַלזאָ אהנע ריזיכט דאַרייט אַב זיא פּעיל אדער ווענג צו שרייבען האַבען — אונד זיא בעפּיי-דען זיך דאַהער מיסטענס אין אייגער פערלע-גענהייט. —

פּעלמאָלס ווער דיא צישען זעהר בעוויגט, איי-טער דען דעפּשרעטען אונד מיניסטערן אונד איהר דען שלאַכטפעלדערן ווערד שרעקליך געשטרייטען אונד געקעמפּפט, דער טעלעגראַף איזט פאַרטיידיגט אין בעוויגונג, אייגע נאַכריכט פערברעגט דיא אַ-דערע אונד אללע דיעזע פיעלען בעריכטע מיסען אין דענגעלבען רוים דעם בלאַטעס איינגעוועבט ווערדען; מאַן בעפינדעט זיך דאַמאָלס אין אייגער מיט שפּיזען רוים-בעזעצטען טאַפעל, מאַן לאַנגע נכט פערברעדען אונד מאַן ווייס נכט, וואָס מאַן פיהרער גערמען זאָלל, אייגע דען בוך צו ערוויטערן. — דאַמאָלס ווערע אין בלאַטט פאָן צעהנפאַכער גראָסע אויך צו ווענג!

אָפטמאָלס אבער ווער דיא צישען שטילל, אויף אללען וויפּפּלען הערישט רוהע פאָן דייגער זיטע דאַמאָס אייגע ווייכטיגע פּאָליטישע נאַכריכט, נעמאַנד ווילל זיך דען צישענען צו לעבען שלאַ-גען — אונד דאַזוזלכע צישענס-בלאַטט מיט דאַך איינגעפּיללט ווערדען. דא מאַן עס אינמאָל דיי-צער אונד אינמאָל לענגער נכט הערוויסגעבען ווילל, מאַן האַטט נאָך עדער מינדעסטען גיאַנגריט, מאַן איזט פּראָה, ווענן אייגע דעפּעשע דיא נאַכריכט בריינגט דאָס דאַזוזע ווילדעלס נוט ענטראַפּען דאַס אייער דאָס אינזער לאַנד אויף דער פּיכס-אונד אייגען מיסטערדאַפּטען שוס מאַכטע — אונד איך מיט דיי-זען נאַכריכטען איזט מאַן פּראָה, ווענן מאַן זיא בי-בעהאַלטען קאָנען, דאָס הויסס, ווענן נכט נלייך דאַרוף ווערע טעלעגראַפירט ווערד, דאָס זיך דאָס פּרייער געמעלדעט נכט בעשטעטיגט. —

קרזין! מאַן בעפינדעט זיך אין דער לאַנד איי-נעם הונגערן, דער פּראָה איזט, ווענן בייד מיט אייגען בראָדען צו פּיללען — דענן אָם עגדע מ ו ס יא אייגע צישען אויך אַלזאָ בריינגען אהנע אַלזאָ גערט עס יא נכט, מאַן מוס זיך דאָך ענדליך אויך בוסמאַרקס דאָפּ ערברעדען — אונד מאַן „מוס מיסען!“ — עס ווערע יא דאָך אייגער-דאַרט, אייגע צישען אהנע אַלזאָ אין דענדען צו דאַכען!

זאָלכע אַלזאָ-טאַרטע אַמטע-צייט דאַכען ווער עטצט! דיא באַיער בוסמאַרק! דער לעזער ניממט זיך מאַרגענס בוים פריששטיק דיא גראָסע צישען, ווענלכע בייגאַרע ווענן גאַנצען קאַרפּער בע-דעקט, ווייא גערנע מאַכטע ער דא בוים קאַפּעע-טרינקען לעזען, ווייא דיא אַן רוסלאַנד דען קריעג ער-קלערט אונד ווייא דאַנן בייא דער שלאַכט פאָן מאָס-קוייא הונגערטטייזענד רוסען פאָללען? גרוויאַמע-בוסמאַרק, וואָרום טהוסט דיא נכט עטוואָס וואָרום גאַנגסט דיא דעם לעזער דיעזעס אינ שלדיגע? פערגעזען נכט?

בייז יעטצט וואָללטע אונס דער טעלעגראַף נכט אינמאָל איינגע פאָלטישע בראָכען צו-ווערפען, ער מעלדעטע בלאָס פאָן צוזאַמענגעגע-טען דער קאַיזערגען אונד מאַן מוסטע זיך מיט דענזעלבען אונד מיט אהרען דייטשען בעגעגען, דא מאַן עס זיך נכט אנדערס מאַכען קאָנטע. ערסט הייטע לאַסען אונס דיא טעלעגראַמע איינגע דאַטענס-ווערטיג בראָאַכטען, ווענלכע ווער נון דעמיט אויך אינזערען לעזערן מיטטייללען וואָללען.

* * *

איינע דעפּעשע איזט פּ אַ ר י ז בריינגט נאַר פאָלגענדע אייפערזוכטיגע מאַכענדע נאַכריכט: בוס-מאַרק רוסטעטע אין דען פרעדרעגען דער שפּאַנ-שען דעפּובליק אין שרייבען, דאָס ער אויהם נעגען דיא קאַרלישען נור דאַנן העלפען וואָללע, ווענן שפּאַנען דיא אינזעל אונד דיא שטאַדט סאַגונטאַ אין דייטשלאַנד אבטרעטען ווערדע. — דייטשלאַנד ווערד דאַנן אויס דיעזער שטאַדט אין צווייטען גרב-ראַלטאַר מאַכען. (דיא גאַרד שפּיטעע פאָן אַנ-דיקא ווערד פאָן דער זיד-שפּיטעע פאָן שפּאַנען ווערד אייגע מעער-ענגע געטרענגט. אין דיעזער אי-סערסטען מעגרעס-פּעסטונג בעהערשט עגלאַנד דיא אייגאַהרט פאָס מיטטעללענדישען אונס אט-לאַנטישע מעער אונד עס אויס צו בעוואַנדערן, וויא דיעזע שפּאַנישע שפּיטעע פאָן דען עגלענדערן ווע-גענאַמען אונד זיא לאַנגע ערהאַלטען ווערדען קאָנ-טע. — אונס נאַרדען שפּאַנענס אונד אונס זידען פּ-אַנגרייכס. עבענפאַללס אַם מעערע, דענגט דיא ווענ- אונד פּעסטונגס-שטאַדט סאַגונטאַ; אונס דיעזער שפּאַנישען פּעסטונגס-שטאַדט, וואָלל גן בוסמאַרק אין דייטשען גראַלטאַר מאַכען, אונס ווערד דיעזע פּעסטונג דאָס מעער אין דער פּאַנגאַ-דישען רוסטע בערערשען צו קאָנגען. — ווענן זיך דיעזע נאַכריכט בעשטעטיגען וואָללטע, דאַנן ווערע זיא פאָן דאַהער בעריייטען.)

* * *

דיא ענגלישע צישטונ „טיימס“ מעלדעט פאָן אייגער אינטערעסאַנטען דעם דייטשען גענאַרען אין פּאַריז מיט דעם פּראַנצאָזישען מיניסטער. — דער דייטשע גענאַרעל זאָגטע דעם פּראַנצאָזישען מיניס-טער, דאָס דייטשלאַנד בעמיהט איזט, זיך מיט פּראַנקרייך גוט צו פערטראָגען. נור ווייטע עס פאָן פּראַנקרייך, דאָס עס דיא קאַרלישען נכט אונטער-שטיטצען וואָללען, עס מאַנע פּעלמעהר נאָך דאַנ מיטטעלפּאָן; דאָס מאַן דעם גרייזאַמען טייבען דער קאַרלישען באַלד אין עדע מאַכען מאָגען. דייטש-לאַנד שיקט אין קריעגס-שיפּ אַן דיא שפּאַנישע קיסטע אונד פּראַנקרייך מאַנע דאַזזעלבע טהון.

אונד אין דער טהאַט ווערד פאָן דען דייטשען אויס „סרום“ נכט וואָרבע אבשיליכע גרייזאַמקייטען ערצעהלט, וויא פאָן דען קאַרלישען. אין טאַלאַזאַ האַבען אינלענגסט דיא קאַרלישען דרייא פּרייזען גאַקט אויסגעצאָגען אונד מיט דאָגיג בעשטריבען אונד זיא אין אייגעס הייפּען פערדערן הערזוגעוועלטע אונד זיא דאַנן ערסט אָפּפענטליך אויף זיא זאָגענע געשטעללט. דיעזע פּרייזען וואָרען דיא ווייבער פאָן סאַלדאַטען, וועלכע דער דעפּובליקאַנישען רעגיע-רונג דיענען. וועסהאַלב איהנען דיא קאַרלישען דיעזע שאַנדע אנגעטהאַן האַבען — אונד דיעזע לייטע יהמען זיך, דאָס וויא פּיר איהרען קאָנען דאַן קאַרלאָס אונד פּיר דען פּאַפּסט קעמפּפען! — ווענן אללע אנדערגער דעם פּאַפּסטעס זאָלכע לייטע זיך — דאַנן — —!

* * *

אייגע דעפּעשע איזט ר אַ ם מעלדעט פאָל-גענדעס: אַם מ אַ ג נ ט - צ אַ ג ר ס. אין דער אי-טאַליעניש-פּראַנצאָזישען גרענצע בעפינדעט זיך אין דיעזעם אייגענבליקע אייגע מיליטערישע קאָמפּאַניע וועלכע איזט פּיר געגראַלען בעשטעהט אונד אללע אייגע פּיגטע געוויא בעוויבטען, אין וועלכען גרענצע-בעפּעסטיגונגען גגען גראַנקרייך ערריכטעט ווערדען זאָללען. (אַטאַלען ווילל אַלזאָ פּיר פּראַנק-רייך נכט טרייען, עס פּירכטעט דען קריעג אונד בייט דאַרער גרענצע-פּעסטונגען!)

פאָם „ים“ אין דיא „מדבר“.

אישים מדבר לאַנט מים
ואין ציה למצאי מים.

איר מאַנט דיא ווייסע צונג
אונד דאַס דייטש לאַנד צו יאַפּאַנעזיש-קייזערליכ.

(ישעיה מ"א אונד ירמיה ט"ו.)

אונטער דיעזער אייפערזיכטיגען בראַכטען ווער אין נו. 58 אונטער דען „פערשיעדענען נייאיגקייטען“ דיא מעלדונג, דאָס מאַן יעטצט דאָס מיטטעללענדישע מעער (ים התכון) אין דיא גראָסטע ווייסע דער וועלט (מדבר הגדול) הייעלייטען לאַסען ווילל. בייא דעם ערסטען אינטערעסאַנטען דיעזער נאַכ-ריכט, צווייפעלטען ווער נאָך אין איהרע ריכטיגקייט; דענן אין זאָלכעם אונטערנעהמען ווערע דעם מענ-שען גראָסטע קוסט, וועלכע ער אין דער נאַטור אַנ-ווענדעט; אבער וויא ווער יעטצט אין דען פאַרזוגע צישטענען לעזען, ווערד מיט ענעם גראָאַרטיגען אונטערנעהמען אויך באַלד בעגאָגנען ווערדען.

אייגער אינזערער געדרעטען לעזער שיקטע אונס אינגעגנעס אייגע צושריפט, אין וועלכער ער אויס דעם בעראַנגטען פּסוק אין דניאל איינרעבענטע, דאָס משיח אין פּיר יאָהרען קאָמטען מוס; ווער געהאַ-דען נכט צו דען „חשבי קיצין“, אבער זיא פּיעל זעהנען ווער, דאָס דיא לעטצטען יאָהרע ווערקליך אויף משיח'ס צייטען דייטשען גראָסע קריעגע שטעהען אונס וואָהל פּיר דייטש נאָך נכט בעפאַר; אבער דיא פערשיעדענען קוסטע, וועלכע יעטצט דאָס גאַנצע מענשען-געשלעכט אין דער אומגעשטאַלטונג דער ערד-אבערפלעכע פאַרנעמט, זענד פאָן ווייטענען פאַרבייטענען.

ערסט פאָר אייניגען יאָהרען וואָרדע דיא שמאַ-לע לאַנד-ענגע פאָן ז ו ע ין, וועלכע מצרים אונד אַרץ ישראל פערבינדען האַטטע דורכשנאַטען אונד דאָס מיטטעללענדישע מעער מיט דעם ים סוף פערבי-נדען, זיא דאָס יעטצט אללע שיפּפע דורכ'ט פאָן מיטטעללענדישען מעער אונס אינדישע מעער פאָהרען דאָנגען; יעטצט ווילל פּראַנקרייך מיט עגלאַנד, וועלכעס פאָן אייס דורך דאָס מעער געטרענגט

יידישע פעסטער צייטונג

(מנאָטאַג-אויסגאַבע)

דיעזעס בלאַטט ערשיינט
צווייִמאָל וואָכענטליך
אונטר קאַפּיטעל פון
עסטערייך-אונגארן
נאַכציעהרינג 8 גולדען ע. וו.
האַלבציעהרינג 4 „ „
פיערטעל- 2 „ „

פון אויסלאַנד
נאַכציעהרינג 9 גולדען עסט. ווערט.
האַלבציעהרינג 4 „ 50 קרייצער
פיערטעל- 2 „ 25 „

אַנגאָנצען
אונטר וואָכענטלעכע פרייבאַנד-אַנציינען
ווערדען מיט 10 קר. פאַר 6 שפּאַל-
צייל פאַרגעלט בעקאָמען.

דייזעס. באַרשאַש וואורדע צו ווערדערהאַלטען מאַלען אייגענאַדערט, זיך צו ערגעבען, וואס דער רייבער אבער אוממער ענטשעידען צוריקוויזע. מיטטאַגס געגען 1 אוהר שאַם אין פאַנדיר ווידער דורך דאַס פענסטער אונד פערוואונדעטע דיא וונגע פרויא אויף דער שטירנע, דעם ארם אונד דעם בוזען. וועגנע מינוטען נאַכהער שטירצטע דיא געלעבטע באַרשאַש' בלוטבעדעקט אויס דעם הויזע, וואורדע אבער זאַאַרט פערהאַפטעט. דאַס שעסען דויערטע אונדעסען פאַרט. נאַכמיטטאַגס וואורדען 5—6 אַפּגעגעגען אונס דויז געשאַפען, דיא טהורע איינגעשטאַמען אונד אללע פאַרבעריישונגען צום שטורם-לויף געטראַפען. דער קאַמאַמיסער קאַמאַנדירטע, אבער דיא הערדען פאַנדורען בלעבען אויס פרכט רוהיג. עס וואר זאַאַך קיין עדע אבצוזעהען. ענדליך רעף באַרשאַש געגען 5 אוהר נאַכמיטטאַגס הינטער: ע' וואַללטע זיך ערגעבען, וועגן דער זיבערהייטס-קאַמיסער אוהן ניכט פייגען ווערדע. דער קאַמאַמיסער גאַב נון דאַס וואָרט, דאַס דעם רייבער קיין ליד ווידערפאַהרען זאַללע. הערויף שפּראַנג באַרשאַש באַרפּיסג אויס דעם הויזע, וואַרף דען רעוואָלווער וועג אונד ערגאַב זיך, דער רייבער וואורדע הערויף אין בעגלייטונג אינער גראַסען פאַלקס-מענגע אינס שטאַרטהייז אבגעפירט אונד אַז נאַך אַס וועלבען טאַגע נאַך יאַסבערעני געבראַכט. מערקווירדיג פיר דיא מאַראַלישע געזונקענהייט דער קינד-ערע בעפאַלקערונג איזט פאַלגענדער אומשטאַנד: באַרשאַש זאַס אויף דעם ערסטען וואַגען; אַלס ער צום טהאָרדעם שטאַרטהויזע הינפיסיהרט. וואַרען אוהם 20 בין 30 מערסען בלומען-קראַנצע אין דען וואַגען.

* דיא הערענדער פאַרצעללאַנג-פאַבריק אין קאַנקורזע געסטערן אבעער וואורדע דעם „פעסטער לאַיר" אויס וועפפרים פאַלגענדעס טעלעגראַפירט: דער הערענדער פאַרצעללאַנג-פאַבריקס-אינהאַבער מאַרטין פישער האַט הייטע דען קאַנקורז אנגעמעלדעט. פיר דיא אונגאַרישע באַרענדערונג איזט ער 50000 גולדען שולדיג. זא האַט לוידער דער קראַך דיא בעסטען הויזער מיטגערישען.

טעלעגראַפישע דעפעשע:

פראג 5. אויגוסט. דער מאַיזער ווירד אם 7. סעפּטעמבער אין פראג איינטרעפען אונד אם 9. סעפּטעמבער ווירד ער פאַן דער ציס מוזיקערעקסערציערען נאַך בראַנדייז הייזען. — (דיא טשעכען לעגען דעזער מאַיזער-רייזע איינע גראַסע בעדייטונג ביא.) —

פערלאַוגען.

1) דער טירקענלאַזע.

ביא דער אם 1-טען אויגוסט 1874 פאַרגעגאַמענען ציעהונג דיזער לאַזע וואורדען פאַלגענדע פרעפּפער געצאַגען: אונד צוואַר פעל דער הויפּטטרעפּפער מיט 600000 פראַנקס אויף נום' 410629; — אונד דער צווייטע טרעפּפער מיט 600000 פראַנקס אויף נוממער 1584341; — פערנער געוווּנען: יע 20000 פראַנקס נו' 565072 1213751; — יע 6000 פרקס נו' 1967259 502606 1238461 643923 865175 1238163; — יע 3000 פראַנקס נום' 566210 227317 620824 325732 775471 1090802 1400071 130979 152678 1396994 867741 אונד נום' 227319 — אונד ענדליך געוווּנען יע 1000 פראַנקס נו' 209565 130977 1667779 15987 773985 875474 325735 975211 1451769 1488173 166778 1228043 152679 875472 717194 803203 475371 856408 502610 798826 152793 1619253 1914835 1941870 1743939 138495 410627 278111.

2) דער ברוינשוויגער-לאַזע.

ביא דער אם 1. אויגוסט 1874 אין ברוינשוויג פאַרגעגאַמענען ציעהונג דיזער לאַזע, וואורדען פאַלגענדע סעריען געצאַגען: אונד צוואַר. נום' 435 521 1246 1277 1280 1487 1490 2026 2252 2285 2493 5469 5286 5249 5055 4706 4596 4377 4258 3623 2562 5654 5677 6039 6065 6238 6549 6741 6809 6953 7050 7110 7145 7438 7484 7621 7787 8156 8187 8314 8669 8727 9101 9851 9874.

דיא פערלאַוגונג דער אין אבזיגען סעריען עגטהאַלטענען געוווּנען-נוממערן ווירד אם 30. סעפּטעמבער 1874 שטאַטפּפינדען.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

ווייצען, גייער טהייס-ווייצען 88½ פּפּינדיגער 6'27½ גולדען — 87-פּפּינדיגער 6'05 גולדען — נייער באַנאַטער 87½-פּפּינדיגער 6 גולדען — 87-פּפּינדיגער 6'07 גולדען. אללעס פער דרייא מאַנאַטע אונד פער צאַהל פענגער.

קאָרן 4,35 גולדען פער 80 פּפּד.

האַפער 2,45—2,42½, פער 50 פּפּינד.

גערסטע: מאַלץ-וואַרע 3'45—3'72 גולדען פּשטער-גערסטע 3'15 גולדען פער 72 פּפּד.

ווייצען נעגען דיא פּרייז-נאַטירונג דער דיעסיגען פּרייזע אם 10 קר. געפאַללען. — פער סעפּטעמבער-אָקטאָבער 5,18—5,50 גולדען.

קוקורוץ פער אינוסט - סעפּטעמבער 4.07 — 4.12½ גולד. —

האַפער פער סעפּטעמבער-אָקטאָבער 2.21 — 2.22 גולד.

וויענער פרייזע.

שפּיריטוס: פּרוכט-שפּיריטוס 60 כר. —
ריבאַל 19½ גול. לייגאַל 21,75 גולד.
פעטראָלעום 11.50—11,75 גולד.

וויענער שלאַכטפיעהמאַרקט: דער אויסטריעב אויף דעם שלאַכטפיעהמאַרקט אם 1-טען ד. מ. בעטרוג 1805 אונגאַרישע, 1453 גאַליצישע אונד 63 דייטשע. צוזאַממען 3321 שטיק אָכסען, געקויפט וואורדען פאַן וויענער פליישערן 1497, פאַן לאַנד פליישערן 1788 אונד אונפּעקויפט געגען אויס לאַנד 36 שטיק. דער נעוואַמאַט לאַנד-אבטריעב 1824 שטיק. פיר וויען פערבליבען 1497 שטיק. דאַס יעטצטגעגעבענע וויכט שטעללטע זיך פער שטיק פאַן 375 בין 875 פּפּנד. דער אנקויפּפּספּייז פער שטיק פאַן 116 — 226 גולדען אונד פער צענטנער פאַן 25—33 גולד. — קר.

יוליוס דעסויער'ס

אנשטעללונגס-קאַנצלייא

פיר איזראַעליטישע געמיינדע-בעאַמטען

פעסט, קאַנינגאַסע נו' 2 (אַרצישעס האוז 1. שטאָק)

עמפּפעהלט זיך דען עהרזאַמען קולטוס-פאַרשטעהערן צור שנעללען אונד געוויסענהאַפטען בעזאָרגונגען פאַן געמיינדע-בעאַמטען; אַלס: ראַבבינאַטספּרייזעער, רעליגיאָנסלעהרער, געפּרייפטע לעהרער, ערציעהער, כאַזאַנען, פאַרבעטער, שוחט ובודק, וקורא, אונד דערגלייכען געמיינדע-בעאַמטע. איינפּפעהליג פראַנאַמע וועדען בעריישווילליגסט צוגעזענדעט.

JULIUS DESSAUER

Baron Orczisches Haus 1. Stock, Thür Nr. 12, Pest.

גאַסטהויז-אַנצייגע.

איך בעעהרע מיך, דען געעהרטען הערען הייזיגען בעזאָרגונג צו מאַכען, דאַס זיא בייא מיר צו יעדער צייט אויזאַמען מיט הייאַטער אַלס גאַסט זעהר מאַליך בעדיענט ווערדען. בעטרעפּפ בשרות ווירד בייא מיר נור זאַלכעס פלייש בעניטצט, וועלכעס פאַן דער אַרטהאַראַסען פליישבאַנק איזט. מיינע פּייא איזט וועלכסס אין דער קיכע אונד ווירד בעזאָרגט פיר בשרות גראַנגערט. איך בישטע אים גישיגען צו שפּרייז.

אַליעזר ברוין

בּ"הרב מ' בנימין ליב מגיל הלל

עלבאָגענגאַסע נו' 3 אין פעסט.

פּרוכטפּרייז-טאַבעללע

פּרוכטע	קוואַליטעט נוממער	פער צאַהל-עטר
וויצען, באַנאַטער	85	5.75—5.80
„ „	86	5.80—5.85
„ „	87	5.90—5.95
„ „	88	6.—6.05
„ „	89	6.10—6.15
„ „	—	—.—.—
„ פרוים	85	5.75—5.80
„ „	86	5.85—5.95
„ „	87	5.95—6.—
„ „	88	6.05—6.10
„ „	89	6.10—6.15
„ „	—	—.—.—
„ פעסטער מאַרען	85	5.75—5.80
„ „	86	5.85 5.95
„ „	87	5.95—6.—
„ „	88	6.05—6.10
„ „	89	6.10—6.15
„ „	—	—.—.—
„ וויסענבורגער	85	5.75—5.80
„ „	86	5.85—5.95
„ „	87	5.95—6.—
„ „	88	6.05—6.10
„ „	89	6.10—6.15
„ „	—	—.—.—
קאָרן	80	4.25—4.30
נאַרמעל מאַלץ	72	3.15—3.40
„ פּיסעער	72	3.—3.10
האַפער	50	2.40—2.45
קוקורוץ באַנאַטער	פער מעטצען	4.10—4.15
אונגעריש באַנאַטער	„ צענטנער	4.05—4.10
רעפּס קאָרל	75	—.—.—

באַללען-מעהל

	קר.	אַל
נוממער 0	24	80
„ 1	23	90
„ 2	23	—
„ 3	22	10
„ 4	19	80
„ 5	18	10
„ 6	16	80
„ 7	15	60
„ 8	13	30
„ 8½	12	40

געלד-קורז

	קר.	אַל
רעכטע-אַשע	103	30
וקאַטען	5	23
פּפּפּערוויינ-אינגאַרישע 8 גולדען נאַלע-		
שטיק (20 פראַנקס)	8	80
נאַפּאָלעאָנס	8	80
פּרייסישע דאַלער (קאַסענאַוויינען)	1	61
רוסישע רובעל	1	52

לאַזע.

	קר.	אַל
1864-ער לאַזע צו 100 גולדען	134	25
דעסגלייכען צו 50	127	50
1860-ער נאַנצע לאַזע	107	25
דעסגלייכען פיעהטעל	111	—
1854-ער 4 פּרעצענטיגע שאַאַפּפּ-לאַזע	99	50
1839 יאַפּשעלער-לאַזע	258	—
דעסגלייכען פיעהטעל	236	—
קאַמע רעגענבויגען	22	50
קרעדיט-לאַזע	160	—
פּרעמיענ-לאַזע פער 100 גולדען	106	—
פּרעמיענ-לאַזע פער 50	52	—
דאַנו-דאַמפּפשיפפ-פאַרט-לאַזע	89	—
פאַלס צו 40 גולדען	31	—

קורז-טאַבעללע פאַם 5. אויגוסט

	קר.	אַל
אַרפּפּד צו 40 גולדען ק. מ.	25	—
דלאַר צו 40 „ „	—	—
דס. נאַנאַס צו 40 „ „	24	—
אַנגלע צו 40 „ „	25	—
וויגיזינגעפּפּער צו 20 גולדען ק. מ.	19	—
וואַלאַכישע צו 20 „ „	20	—
רעגלעמענטס צו 10 „ „	12	50
וויראַלדאַלער צו 10 „ „	13	—
פּפּאַניאָלער צו 20 „ „	16	—
אינגלישע לאַזע	17	—
אַנגלאַנדער לאַזע צו 20 גולדען	16	—
קראַקויער לאַזע	17	—
שוויצער לאַזע	46	—
דעסגלייכען 120 פראַנקס אינגאַלענען	36	—
אינגאַרישע פּרעמיענ-לאַזע א 100 גולדען	83	75
דעסגלייכען צו 50 גולדען	—	—
וויענער-לאַזע	100	50

ווערטה-פּאַפּיערע.

	קר.	אַל
אינגאַרישע נאַציאָנאַלאַסטענען	78	25
פּרעמיענ-לאַנאַטער	76	—
דעגענבערגער	75	25
גאַליציער	82	—
בוקאָווינער	81	—
אינגאַרישע אייזענבאַהן-אַקטיען	97	75
וויענערלאַנד-אַלגעמיינע-אַכט-גאַראַנטיען	73	—
פּרעמיענ שטראַסען-באַנען	267	—
אַנדער שטראַסענבאַנען	110	—
מוניציפּאַל-באַנען	37	50
אונגאַרישע 4 פּרעמיען	12	75
אינגאַרישע באַנען-קרעדיט	78	75
שטאַט- אונד קרעדיט-פּפּיערען	55	75
אינגאַרישע קרעדיט-באַנען	217	25

	קר.	אַל
פּרעמיענ לאַזע פון דער שטאַדט וויען	—	—
פּרעמיענ-לאַזע פון דער שטאַדט פעסט	—	—
פּרעמיענ-לאַזע פון דער שטאַדט פּעסט	—	—
אונגאַרישע פּרעמיענ-לאַזע	—	—
אונגאַרישע פּרעמיענ-לאַזע	—	—
אונגאַרישע פּרעמיענ-לאַזע

זינד אַרבייטער, וועלכע לאַנגע יאָרן צוזאַמען געאַרבייטעט האָבן אונד ווי שוין אַרן איהנען דאָס ווער פֿיר יעדען וויטערען מאָרד-פֿערזון, דען נאָך דיא גיסטליכען אַן איהנען בעגעהען קאָנען, איינע שרעקליכע ראַטע איבען ווערדען. ווען מאַן איינע קוגעל געגען זיא אַבפֿייערט, אָהנע זיא צו בערהרען, דאַנן מוס איין בישאָף ערמאָרדעט ווערדען; ווען דיא קוגעל זיא אַ טרעפֿט, אָהנע זיא צו טאָדטען, דאַנן מוסען צוויי בישאָפֿע ערמאָרדעט ווערדען — אונד ווען זיא איינע קוגעל גאָטט בעהיטט טאָדטעט, דאַנן ווירד דער פֿאַסט ערמאָרדעט, דענן זאָ שטערבט עס געשרייען: לעבען אונד לעבען! (נפֿש תחת נפֿש).

* (דאָס שאַנק-רעכט, אָדער דיא רעגאַלען), וועלכע נאָך איממער דען גרונד-הערען געהאָרען ערגעגען אין פֿעלען אָרטשאַפֿטען דיא גראָפֿטען אונד פֿיר-יעדענהיישען. דיא רעגערונג וואָלטע שאָן איינמאָל דיא רעגאַלען אבראָגען, וואָס זיא אבער ווייט איבער איינע מיל-לאָן גולדען געקאָסטעט העטטע אונד צו דעם האָט זיא עטטע מיין געלד, נון ווירד אבער עטטע דיא רעגערונג וועגען רעגעלונג דיעזעס שאַנק-רעכטעס בעשטימט, ווענהאַלב זיא הייטע דאָהין אַרבייטעט דאָס יעדער אינצעלנע אָרט מיט דעם בעטרעפֿפֿענדען גרונדערען אינען פֿערגלייך איבער דיא שאַנקרעכטס-אבלאָזונג שליעסען זאָלל, זאָ וויא עס אולענגסט אין אַראַשהאַוא וואָר (זיעהע נו. 61).

* (אין זאָנדערבאַרער גרעדאַנקע) אין דער דיעזען גיסטליכען צייטונג „מאָרגאַלאָלאָר" ריכטעט אין גיסטליכער אים פֿאָלגענדע (בערעגער קאָמטאַט) אינען אויפֿרוף אַן אַלע האַבבינער אונד אַן אַלע פֿערשעדענען גיסטליכען, דאָס זיא צוזאַממען אין אורדעס איינגען אונטערעססע אינען פֿעראַין בילדען זאָלָלען, אום זאָ מיט פֿעראַינען קרעפֿטען נעגען דיא איינפֿיהרונג דער צייטל-עדע צו קעמפֿפֿען. — אויף דיעזען אונטראַ מאַכט נון אין גיסטליכער דיא בעמעלדונג: „עדער זאָלָל נאָך דיא צייטל-עדע איינגעפֿיהרט ווערדען בעפֿאָר ווייר מיט יידישען האַבבינערן אַן אינעם פֿעראַינע זיין זאָלָלען!"

* (עדסנאָך דער שבעה) דאָבען דיא „תימים" פֿאָן אָטשילד פֿיר-מאָל-הונדערט-טויזענד גולדען דער „ווענער נעמזיגער איבערגעבען אום דיעזע סומע פֿיר וואָהלטעטיגקייטס-זאַכען צו פֿערווענדען: איטצערדעם ווערדען נאָך צעהנטויזענד גולדען אונטער דיא „ווענער אָרמען לייטע פֿערטהיילט. דיא אָרמען פֿרעסטען זיך שאָן, דאָס זיא ניכטס בעקאָממען ווערדען; אבער „אין יידישעס דערין איט ניכט צו שעטען" זאָגט אין שפּריוואָרט.

ווערדיגען שטאָלץ „ווענע פֿרייא", וועלכע איבערמאָל נור אַרדרעס גלייכען עיבלקטס, ווערענער ער אבער דיא פֿעסטע איבערצייגונג האָטטע, דאָס דיא אונטערשיעדע אין דער מעשטערלינגען געזעלשאַפֿט פֿאָן נאָטט געמאַכט וואָרדען. עס וואָר איינע אונטערפֿאַסאונג צו ווענען, וויא אַרן איינער סעלבע חיה אָבגאַנען נעבען דער פֿרייא פֿאָן ראַט הקדל נעזעסען איט אונד מיט אידר מאַנכע אנגעלעגענהייטען בעשפּראָכען האָטטע ווערענער אידר מאַנן נישען. ווענען איך דאָס אונטערהענדלונגען בערעגנען.

איינמאָל וואָרדע נישען איך דאָס דאָרך דענען צו איינער דאָכטער אַלס פֿאַיזוער נעזעסען; עס וואָר מיטטען אום אייקאָלטען וונטער אונד חיה וואָלָלטע אידרען מאַנן אין זאָלָלען נישט יעדען איך דאָס אונטערהענדלונגען בערעגנען.

נישען! (אַנטע זיא) ציינע איינמאָל, דאָס אין דיר נאָך ניכט אַלָלעס נעפֿיהל דער יעלבסטשטענדיגקייט עיטשיקט איט. ציינע איינמאָל, דאָס דיא ניכט אַלָלעס טהון מיטס, וואָס אונדער וואָלָלען! מוסט דוא דיין לעבען דאָראַן זעטצען, דאָמיט זיך דיינע לייטע מיט אייגער גוט אונטערטעטען רעהמען קאָנען? בלייב דאָרהיים, מיין קינד! דענקע דיר, דיא וועלט זאָלָל איינמאָל דיין מאַרוזער זיין!"

אבער נישען בלייבט וואָנטע: „איך וואָלָל ניכט נערען, וועגן מאַן מיך רופֿט?" אונד ער ווייסט איך אויפֿ דאָרך אונד ערקלעטעט זיך אויך, בייא דייזער נאַכ-הויזע-קונפֿט לענגען ער זיך אינס בעטט אונד שלאַפֿט!

איך אַם בעגעגענס-טאָגע איהרעס מאַנעס וואָר חיה פֿאָן דער נאַנעען נאַסטע בעוואָנדערט. חיה פֿעלגטס זאָ אין שטאַרקעס הערין צו האַבען. זאָ דאָס מאַן דאָראַן צוויי-פֿעלטע, אָב זיא נאָר בייס טאָדע איהרעס מאַנעס ווייגען קאָנטע. אבער דיא ווייטע ווערדע דעפֿטיג, וואָמיט דאָטטע דיא נעשיהן; דיא קראַנע מיינעס לעבענס איט הין, אין פֿיעלדער מאַן האָטטע נאָך נאָר ניכט עקסטערט, נור איט ער לידער נאָטטעס ניכט פֿערשטאַנדען וואָרדען, נור איך אַלָלען האָבע איהן עיקאָנגט אונד פֿערשטאַנדען!" — —

אונטער איהרעס אייגענען הערצען האָטטע חיה אין יעדע וואָנטעס נעפֿיהל אונד אַלס מאַן דיא נאָך דעם טאָדע איהרעס מאַנגעס אונטערשטעהען וואָלָלטע. בעלייכטיגט דיא נאָך דיא לייטע, וועלכע דיא דאָטס בעטעטען. „איהר הייסט מיך דאָך „נאָטטעס-אַנגעהערע" (וואָנטע זיא) אונד בין איך שטאָלץ איך דייזען טיטעל! אבער וואָבאָל איך פֿאָן איך עטוואָס אונטערטע אונד מיך איך צום דאָנק פֿערפֿלוכטע, קאָנען איך ניכט מעהר גענען איך זיא אָפֿטען אויסטרעטען אונד דיא רעכטע נאָטטעס פֿערטהיידיגען!"

עטצעס קענגען ווייר נון דען נאַראַקטער פֿאָן דער אַלטען חיה יעהר גוט. ווייר ווייסטען. וואָהיס מאַן זיא פֿרייהר „נאָטטעס-אַנגעהערען" נעהייסען האָטטע אונד נון וואָלָלען ווייר איך-פֿאָרהרען. וואָרום מאַן זיא נאָכהער „חיה מיט דער טהריע" גע-הייסען האָט, זיא אין דער נאָטטען אומגעגענד וואָר זיא נור אונטער דייזעס נאָטטען בעקאָנגט, אונד נאָך הייסט, וועגן יע-מאַנדעס אין אונרעכטס געשיעהט. וואָנט מאַן: „שאָדע, דאָס חיה מיט דער טהריע ניכט הייר איט?" — —

אין דייזער שטאָדט לעבטען צוויי בריידער. זיא וואָרען שטאָלָלע לייטע, זאָ דאָס מאַן זיא אין דער געשיכטע נאָר ניכט בעאַכטעטע, זיא וואָרען אינפֿאָלגע „הויזיריר" אָדער „דאָס-גערער" (מקום-נעהער) אונד קאָמען אָפֿט וואָרעלאַנג פֿאָן דען דאָרפֿען ניכט אַוויק; זיא האָטטען צוזאַממען (בחכורתה) אין דייזעם יעהר דעפֿטיג, וואָמיט דאָטטע דיא נעשיהן; דיא קראַנע מיינעס לעבענס איט הין, אין פֿיעלדער מאַן האָטטע נאָך נאָר ניכט עקסטערט, נור איט ער לידער נאָטטעס ניכט פֿערשטאַנדען וואָרדען, נור איך אַלָלען האָבע איהן עיקאָנגט אונד פֿערשטאַנדען!" — —

אונטער איהרעס אייגענען הערצען האָטטע חיה אין יעהר וואָנטעס נעפֿיהל אונד אַלס מאַן זיא נאָך דעם טאָדע איהרעס מאַנגעס אונטערשטעהען וואָלָלטע. בעלייכטיגט דיא נאָך דיא לייטע, וועלכע דיא דאָטס בעטעטען. „איהר הייסט מיך דאָך „נאָטטעס-אַנגעהערע" (וואָנטע זיא) אונד בין איך שטאָלץ איך דייזען טיטעל! אבער וואָבאָל איך פֿאָן איך עטוואָס אונטערטע אונד מיך איך צום דאָנק פֿערפֿלוכטע, קאָנען איך ניכט מעהר גענען איך זיא אָפֿטען אויסטרעטען אונד דיא רעכטע נאָטטעס פֿערטהיידיגען!"

עטצעס קענגען ווייר נון דען נאַראַקטער פֿאָן דער אַלטען חיה יעהר גוט. ווייר ווייסטען. וואָהיס מאַן זיא פֿרייהר „נאָטטעס-אַנגעהערען" נעהייסען האָטטע אונד נון וואָלָלען ווייר איך-פֿאָרהרען. וואָרום מאַן זיא נאָכהער „חיה מיט דער טהריע" גע-הייסען האָט, זיא אין דער נאָטטען אומגעגענד וואָר זיא נור אונטער דייזעס נאָטטען בעקאָנגט, אונד נאָך הייסט, וועגן יע-מאַנדעס אין אונרעכטס געשיעהט. וואָנט מאַן: „שאָדע, דאָס חיה מיט דער טהריע ניכט הייר איט?" — —

אין דייזער שטאָדט לעבטען צוויי בריידער. זיא וואָרען שטאָלָלע לייטע, זאָ דאָס מאַן זיא אין דער געשיכטע נאָר ניכט בעאַכטעטע, זיא וואָרען אינפֿאָלגע „הויזיריר" אָדער „דאָס-גערער" (מקום-נעהער) אונד קאָמען אָפֿט וואָרעלאַנג פֿאָן דען דאָרפֿען ניכט אַוויק; זיא האָטטען צוזאַממען (בחכורתה) אין שטאָט בעוואָלוטיגאַנערע, וועלכע דיא טעלעגראַפֿען צעריטטאָרטען, פֿערראַפֿטעט. מעהרערע קיסטען געוועהרע אונד שיעס-פֿולווער וואָרדען פֿאָרגעפֿונדען. (וואָהין דייזע רעוואָלוציאָן הינגעהט וועלָל, ווערדען ווייר ערסט אים נעכסטען בלאַטטע מעלדען קאָנען).

* (דען הויפֿטרעפֿפֿער) בייא דער לעטטען צייטונג דער טירקען-לאַנד האָט אין טירקישער מאַראַטצען-מאַכער געמאַכט. (דער האָט זיך נון מיט זייגען מאַראַטצען גוט גע-בעטטעט)

* (וועגען קרייצער אייגען מענשען ערמאָרדעט.) אין אין אייזענבאַהן-וואָגטער-הויז בייא פֿישפֿיק לאַדאַן קאָם דער וואָגטער-בריישע, אים דאָרט צו איבערנאַכטען. דער וואָגטער וואָר ניכט צו הויזע אונד זיין שטעלל פֿערד-רעטער האָטטע דיעזען בורשען ערמאָרדעט, אים אירם דאָס געלד צו געהמען, פֿאָגד אבער נאָך דער ערמאָרדונג נור 3 קרייצער אין דען טאַשען דעס ערמאָרדעטען. אלס דאָגן דער וואָגטער דיעזען מאָרד ענטדעקטע, פֿערלאַנגט ער זיינען פֿער-טרעטער אונד דיעזער האָט אויך שאָן דען מאָרד אייגגעשטאַנדען.

* (דיא פֿורכט פֿאָר דער באַלערא טאָדטעט מעהר אַלס דיא באַלערא זעלבסט) אין וויען שפּרענגטע אייגע צייטונג דיא פֿאָלגענדע אַנעקדאָטע: אַלס אין „שופֿט" („ריכטער") אין דייגע שטאָדט געשטען וואָר, זאָ ער דען „מלאך המות" הינטער זיך קאָמען. „ווער בייזט דוא (פֿראַגטע איהן דער שופֿט אונד וואָס וויללסט דוא?" — אונד דער מלאך המות אנטוואָרטעטע: „איך בין דיא באַלערא אונד וויל אין דייגעס אַרט 700 מענשען טאָדטען, דוך וויל איך אבער דאָס אַמטס פֿאָמיליע פֿערשאָנען, וועגן דוא מיר איהרייגעס פֿעפֿרדע אין דייגע שטאָדט מיטנימסט" — „דער שופֿט ערוויידערטע: „גוט! אבער נור 700 אונד ניכט מעהר!" דיא באַלערא מוסטע איהם איך דאָרייף שוואָרען, דאָס זיא ניכט מעהר אלס נור 700 טאָדטעט. — אין דער שטאָדט וואָר אבער איבער צוואַנציגטייזענד מענשען געשטאָר-בען אונד נון מאַכטע דער שופֿט דייזער באַלערא גראָסע פֿאָרוויפֿע. דיא באַלערא אבער אנטוואָר-טעטע: „איך שופֿט! איך דאָבע נור 700 מענשען מיטגעריסען, דיא איבריגען אבער זינד איהם פֿורכט געשטאָרבען!"

איט, דורך איינע איזענבאהן אינטער דעם מעערע פערבונדען זיין — אונד עדלעך זאלל שאן אייך דאס מעער אין דיא זאהראַ-ווייסטע הינינגעלייטעט ווערדען! —

ווייר יודען מיסען יעדען טאג אייך אונזערע וואונדערבארע ערלאזונג האָפּען; אבער אונזערע האָפּענונגען וואכסען אייך מיט עדעס טאג. דיא אונצעהלינען איזענבאהנען אונד דאס שפּעיען, דיא פיעלען טעלעגראפען-דראהטע, וועלכע אללע לענדער דער וועלט אויף דער ערדע אונד אונטער דעם מעערע מיט איינאנדער פערבינדען, דיא פערשיעדענען רייזען דער געלעהרטען, אים אללע טהיילע דער ערדע איפּציפּירען אונד איסציאפּאָרשונען; זונדען דיעזע פאָן גאר קיינער בעריישיט?

דאָרט אבען אים ווייטען איז-קאלטען נאָרדען, צווישען דען שרעקליך גראָסען איז-מאסען אייך דעם איז-מעערע, בעפינדעט זיך איינע עסטערריכישע עקספּעדיציאָן, בעשטעהענד אים מוטהיגען אונד געלעהרטען מענגערן, וועלכע אייך איינעם וואָהל איסגעריסטעטען שיפּען דיא איבעראַפּאָרדט איבער יענעם וואונדער-מעער בעזוכרשטעללען ווילל — דאָרט ווייט אונטען אים בריינגענדען זידען אין דעם גלוהענדען מיטעלא-אפּריקא בעפינדעט זיך איינע ענגלישע עקספּעדיציאָן, אים נאך דיעזעם אינבעקאנטעט לאנד הינבעשטייפען אונד איסגיקדשטאָפּען — קאנן נון דא דער גלייכענס-פעסטע זידע נידט האָפּען, דאס בייא דיעזען פיעלען וועלטרייזען אונד עיר-פאָרשונגען, דאך עדלעך אייך איינמאל דיא פערלאָרען גענאנגענען „עשרת השבטים" איפּגעפינדען ווערדען? —

דאך בלייבען ווייר בייא אונזערער זאכע! דאס מיטטעללענדישע מעער אין דער זאהראַ! דאסס דיא שאן ליעבער לעזער פאָן דער גראָסטען ווייסטע דער וועלט עטוואס איפּהיילדערעס געלעזען? דיעזע אפריקאנישע ווייסטע איזט בייגאהע זא גראָס אלס דאלב אייראָפּא, איהרע אבערפלעכע בעטראגט 120000 קוואדראט-מיילען. וואהין דאָרט דיין אייגע בליקט, וועלט עס נידט מעהר אלס הונדערט מעל אונד זאנד! דיא אנגענע-שטראהלען פאללען דאָרט בריינענד אונד זענקרעכט איף דיין הייפּט אונד דיא גראָסטע הישטע אייף דער ערדע דערדישע עבען נור אין יענער ווייסטע. דער פּרכטעלידסטע אונד געפערלידסטע שטורם-ווינד אייף דער וועלט איזט דאָרט דער „סאמום" (דער „סם"), וועלכער דען ליידט-בעזייטלבען אונד צו דיממעלי-האָרען בערגען ערהעבט אונד דיא דאָרט בעפינדלבען מענשען אונד טהיערע עטוואס, זא דאס זיא אייך דאָרען איהר גראָב פיגען (עיל אנשי השדה הוה אומר: שלא יעשו בתיהם קברים.) — אונד אין דיעזעם

פאָלליעטאָן.

„דאס געהיימנים אייף דער טהיעטער."

(1-טע פאָרטזעטצונג.)

דער לעזער ווייד עס בעריישט ערקאנגט האבען, דאס דיא אלטע הייד, פאָן וועלכער אין פאָרינגס בלאטטע דיא יעדע וואָר, צו יענען מענשען גערעדט, מיט דענען מאן נכט גערעדט אומגעדרעט, מאן מוסטע אָנאָר אינען גערוידסען נאָר פאָן מיטה האבען, זיינען מאן זיך מיט דיעזער אלטען פייא אין גע-שפּרעך איינלאססען וואללטע. דיא אלטע הוה וואָר נור איינע ארטע וישוזע, וועלכע זיך קומפּעליר פאָן איינעם שנשטוואָר-רען-נעשפּאָנע ערגעדרעט; דענאך וואָר דיא אין דער גאנצען נעפינדע נעפּיכטעט אונד וואס הוה זאגטע, וואָר נעזאגט, אונד מוסטע איך ווייטלרך נעשעהען. מאן האטטע דיא אויך „אָגאטטע אנגעדעטען" נעריפען, ווייל דיא זיך אומגעבר פּיר נאָטטע אנגענאָמען האטטע. אָפּט האבען מאן עס אין דער גאָ-סע: „אָטטע קאָנגטע זיך קינגען בעסטעהען „פּראָקוראטאָר" הערזוסזען אלס הוה: דענן דיעזע בעטראכטעטע זיך אומ-מער אלס נאָטטע פּשקאל.

ווענן אינגענדוואָ אונד איינגעדוועס אין אונרעכטע גע-שאה, דא וואָר גלייך הוה דא, וועלכע זיך אונס מטטעל לענגטע, אונד דעם בענגעהער דעם אונרעכטעס פאָרווייפּען מאכטע, דיא שענטע זיך אָאָר גרעמאדען אונד אאנטע יעדעס דיא וואהרהייט אונס בעזוכטע, אונד מערקווירדיגער ווייטע נעפּרייט זיך קין מענש אויף דער וועלט דיעזער אלטען פּייא צו אאנען: „הוה, וואהרהייט האבען אייער אללעס אן, וואס קומפּעליר אייך מיינע זאכען?" — נין, דאס נעפּרייטע זיך נעמאנד דער אלטען הוה צו אאנען! אללע בעטראכטעטען דיא ווייקלרך אלס נאָטטע-אנגעהעטען.

דיא אלטע הוה דאס זיך אללער בעלעדיגטען אונד בע-שעדעטען אנגענאָמען, אונד ווענן דיא אינמאל איהר אויטהייל איבער עטואס אויסגעשפּראָכען האטטע, דאנן בלייב עס אויך דאבייא. קינען הוה וואָר דאס גענוגטע דער נאטטע אונד ווענן איהרע צייגע שוויגע, זא קאָנגטע מאן בעשטיטמט ווייסען, דאס אין דער עטעמיגע קין אונרעכט אונד קין „חטא" בעגאנגען וואָרדע.

דיא אלטע הוה דאטטע נעמאלך קעדער נעראבט, ווענ-האלב דיא מיט זיך אונד מיט דער וועלט אונצופרידען וואָר. איהר מאנן וואָר איהר שאן לענגטע נעשטאָרבען. דיעזער וואָר ווייט אונד בייטט דער בעדרעמעטטע „מאיזוי" אדער איינגענ-ליך „מעזוזער", וועלכער בייא דער מאפּעל אויפּוראַרבעט שיט דעקט אונד דיא שפּיזען בריינגט; קינע האָבצייט אדער זאָגע-טיגע עפּעטליכקייט קאָנגטע אין דער גאנצען אומגעגענד בע-נאנגען ווערדען, אָהנע דאס דער מאנן אָאָן הוה, נאָטטגע נישון בלייבען, אלס אויפּוראַטער אונד אנרעכטער נערופען וואָר-דען וועדע. זא אין מאיזוי מיט פּייטע מאניעדען האבען אונד זא קאָם עס, דאס נישון בלייבען זיך יעדעס אונטערהאלטען מאכ-טע, זא וויא עס דיא בעדיעגער טהון מיסען, אונד דיעזע ער-נידריגונג איהרעס מאנגעס האטטע דיא דאמאלס נאָך יונגע הוה זעהר פערדראָסען. ווענן דיעזעס שמיכלעריישען בענעהמענס איהרעס מאנגעס, מוסטע זיא איהן אָאָט מיטטע הערזוגטער צאנקען. —

„נישון מיין קינד (פּפלעגטע זיא אָאָט צו זאגען), דיין נאמע קען, וואָרום נעהט אייך אללעס אן, וואס קומפּעליר אייך מיינע זאכען?" — נין, דאס נעפּרייטע זיך נעמאנד דער אלטען הוה צו אאנען! אללע בעטראכטעטען דיא ווייקלרך אלס נאָטטע-אנגעהעטען.

דיא אלטע הוה דאס זיך אללער בעלעדיגטען אונד בע-שעדעטען אנגענאָמען, אונד ווענן דיא אינמאל איהר אויטהייל איבער עטואס אויסגעשפּראָכען האטטע, דאנן בלייב עס אויך דאבייא. קינען הוה וואָר דאס גענוגטע דער נאטטע אונד ווענן איהרע צייגע שוויגע, זא קאָנגטע מאן בעשטיטמט ווייסען, דאס אין דער נעמיגע קין אונרעכט אונד קין „חטא" בעגאנגען וואָרדע.

דיא אלטע הוה דאטטע נעמאלך קעדער נעראבט, ווענ-האלב דיא מיט זיך אונד מיט דער וועלט אונצופרידען וואָר. איהר מאנן וואָר איהר שאן לענגטע נעשטאָרבען. דיעזער וואָר ווייט אונד בייטט דער בעדרעמעטטע „מאיזוי" אדער איינגענ-ליך „מעזוזער", וועלכער בייא דער מאפּעל אויפּוראַרבעט שיט דעקט אונד דיא שפּיזען בריינגט; קינע האָבצייט אדער זאָגע-טיגע עפּעטליכקייט קאָנגטע אין דער גאנצען אומגעגענד בע-נאנגען ווערדען, אָהנע דאס דער מאנן אָאָן הוה, נאָטטגע נישון בלייבען, אלס אויפּוראַטער אונד אנרעכטער נערופען וואָר-דען וועדע. זא אין מאיזוי מיט פּייטע מאניעדען האבען אונד זא קאָם עס, דאס נישון בלייבען זיך יעדעס אונטערהאלטען מאכ-טע, זא וויא עס דיא בעדיעגער טהון מיסען, אונד דיעזע ער-נידריגונג איהרעס מאנגעס האטטע דיא דאמאלס נאָך יונגע הוה זעהר פערדראָסען. ווענן דיעזעס שמיכלעריישען בענעהמענס איהרעס מאנגעס, מוסטע זיא איהן אָאָט מיטטע הערזוגטער צאנקען. —

„נישון מיין קינד (פּפלעגטע זיא אָאָט צו זאגען), דיין נאמע איזט, דורך איינע איזענבאהן אינטער דעם מעערע פערבונדען זיין — אונד עדלעך זאלל שאן אייך דאס מעער אין דיא זאהראַ-ווייסטע הינינגעלייטעט ווערדען! —

ווייר יודען מיסען יעדען טאג אייך אונזערע וואונדערבארע ערלאזונג האָפּען; אבער אונזערע האָפּענונגען וואכסען אייך מיט עדעס טאג. דיא אונצעהלינען איזענבאהנען אונד דאס שפּעיען, דיא פיעלען טעלעגראפען-דראהטע, וועלכע אללע לענדער דער וועלט אויף דער ערדע אונד אונטער דעם מעערע מיט איינאנדער פערבינדען, דיא פערשיעדענען רייזען דער געלעהרטען, אים אללע טהיילע דער ערדע איפּציפּירען אונד איסציאפּאָרשונען; זונדען דענן דיעזע פאָן גאר קיינער בעריישיט?

דאָרט אבען אים ווייטען איז-קאלטען נאָרדען, צווישען דען שרעקליך גראָסען איז-מאסען אייף דעם איז-מעערע, בעפינדעט זיך איינע עסטערריכישע עקספּעדיציאָן, בעשטעהענד אים מוטהיגען אונד געלעהרטען מענגערן, וועלכע אייף איינעם וואָהל איסגעריסטעטען שיפּען דיא איבעראַפּאָרדט איבער יענעם וואונדער-מעער בעזוכרשטעללען ווילל — דאָרט ווייט אונטען אים בריינגענדען זידען אין דעם גלוהענדען מיטעלא-אפּריקא בעפינדעט זיך איינע ענגלישע עקספּעדיציאָן, אים נאך דיעזעם אינבעקאנטעט לאנד הינבעשטייפען אונד איסקידשטאָפּען — קאנן נון דא דער גלייכענס-פעסטע זידע נידט האָפּען, דאס בייא דיעזען פיעלען וועלטרייזען אונד עיר-פאָרשונגען, דאך עדלעך אייף איינמאל דיא פערלאָרען גענאנגענען „עשרת השבטים" איפּגעפינדען וועדען? —

דאך בלייבען ווייר בייא אונזערער זאכע! דאס מיטטעללענדישע מעער אין דער זאהראַ! דאסס דיא שאן ליעבער לעזער פאָן דער גראָסטען ווייסטע דער וועלט עטוואס איפּהיילדערעס געלעזען? דיעזע אפריקאנישע ווייסטע איזט בייגאהע זא גראָס אלס דאלב אייראָפּא, איהרע אבערפלעכע בע-טראגט 120000 קוואדראט-מיילען. וואהין דאָרט דיין אייגע בליקט, וועלט עס נידט מעהר אלס הונדערט מעל אונד זאנד! דיא אנגענע-שטראהלען פאללען דאָרט בריינענד אונד זענקרעכט אייף דיין הייפּט אונד דיא גראָסטע הישטע אייף דער ערדע דערדישע עבען נור אין יענער ווייסטע. דער פּרכטעלידסטע אונד געפערלידסטע שטורם-ווינד אייף דער וועלט איזט דאָרט דער „סאמום" (דער „סם"), וועלכער דען ליידט-בעזייטלבען אונד צו דיממעלי-האָרען בערגען ערהעבט אונד דיא דאָרט בעפינדלבען מענשען אונד טהיערע עטוואס, זא דאס זיא אייך דאָרען איהר גראָב פיגען (עיל אנשי השדה הוה אומר: שלא יעשו בתיהם קברים.) — אונד אין דיעזעם

איט אייך אייף דעם בעזיגע סיי אויסגעריסען וואָרדען אונד ווענן דיא אויך נור אין סאיזוער בייזם. זא איט עס דאך מאנליך דאס דייגע פּאָ-פּאָ-עלטערן דייעקט פאָן דור המלך אבשאלום-מען, אייך בין אייגע „בת כהן" (דיא טאָכטער איינעס כהן) אונד מיין מאטטער וואר אים, וויא דיא דאס עולבער ווייסט, ווייל דיא מיך נעאָמען האסט; אבער איך דערף מיר איין, דאס איינמאל אָאָר זעהר פיעלען, פיעלען יאהרען מיין אוי-אוי-נראָפּאָטער אלס כהן גדול אים בית המקדש אין ירושלים גע-שטאנדען איזט. דארנאך האלטע איך מיך אייך אונד דאהער דארף קין זודע זיך זא אונשטראהנגע פיר אנדערע ערגעדרינגען, ווענן מיר אייגער, אונד ווענן ער דער גראָסטע אין דער נעמיגע איזט, איין אונרעכטע אנטהוט, אדער אן איינעם אנדערן בענעהם, דא דענקט איך מיר: „וואס האט ער פּאָראוס פאָן מיר? וואָפּיס איזט ער מעהר אלס איך? פּיעללייכט האבען דיינע אזיראָפּ-עלטערן האלץ נעהאקט פיר מיינע אזיראָפּעלטערן, פיר דען כהן גדול, פאָן דעם איך אבשאבמעמע. דיא אבער בענעמסט דיך נעגען וויא וועלט, אלס וועהרעסט דיא אונד דיינע נאנצע פאמיליע, זא לאנגע וויא עקסיסטירט, נכטס אלס „פאַרזוירט" נעווענען אונד ווענן הייטע אייגער צו דיר זאגט: „נישון! לענע דיך קאָפּפּ אויף דען בויך, איך ווייל אויף דייגעם ריקען דייגע טרעפּען!" זא וועטטע איך, דיא לענסט דיך הין אונד בעדאנקסט דיך נאך, אלס העטטע מאן דיר אייגע וואהרהייט בעווייזען, דיא בייזע אונד בלייבסט נור אין סאיזוער!"

אבער אללע דיעזע רעדען אונד פאָרווירפּען דער נישון הוה האבען נכטס נעהאָלפען; נישון בלייבט בלייבט דער פּייגע וואהרהייטצאנגען מענש. דעסען פּפלעגט עס וואר. האָבצייט-נעמסט צו בערייטען אונד זיך פּיר זיינע נעשיקליכקייט בעלאָבען צו לאסען. ער האטטע קין פערשטענדנים פיר דען מערק-

---

פאָלליעטאָן.

„דאס געהיימנים אייף דער טהיעטער."

(1-טע פאָרטזעטצונג.)

דער לעזער ווייד עס בעריישט ערקאנגט האבען, דאס דיא אלטע הוה, פאָן וועלכער אין פאָרינגס בלאטטע דיא יעדע וואָר, צו יענען מענשען גערעדט, מיט דענען מאן נכט גערעדט אומגעגענד, מאן מוסטע אָנאָר אינען גערוידסען נאָר פאָן מיטה האבען, זיינען מאן זיך מיט דיעזער אלטען פּייא אין גע-שפּרעך איינלאססען וואללטע. דיא אלטע הוה וואָר נור איינע ארטע וישוזע, וועלכע זיך קומפּעליר פאָן איינעם שנשטוואָר-רען-נעשפּאָנע ערגעדרעט; דענאך וואָר דיא אין דער גאנצען נעפינדע נעפּיכטעט אונד וואס הוה זאגטע, וואָר נעזאגטע, אונד מוסטע איך ווייטלרך נעשעהען. מאן האטטע דיא אויך „אָגאטטע אנגעהעטען" נעריפען, ווייל דיא זיך אומגעבר פּיר נאָטטע אנגענאָמען האטטע. אָפּט האבען מאן עס אין דער גאָ-סע: „אָטטע קאָנגטע זיך קינען בעסטעהען „פּראָקוראטאָר" הערזוסזען אלס הוה: דענן דיעזע בעטראכטעטע זיך אומ-מער אלס נאָטטע פּשקאל.

ווענן אינגענדוואָ אונד איינגעדוועס אין אונרעכטע גע-שאה, דא וואָר גלייך הוה דא, וועלכע זיך אומ מטטעל לענגטע, אונד דעם בענגעהער דעם אונרעכטעס פאָרווירפּען מאכטע, דיא שענטע זיך אָאָר גרעמאדען אונד אאנטע יעדעס דיא וואהרהייט אונס בעזוכטע, אונד מערקווירדיגער ווייטע נעפּרייט זיך קין מענש אויף דער וועלט דיעזער אלטען פּייא צו אאנען: „הוה, וואהרהייט האבען אייער אללעס אן, וואס קומפּעליר אייך מיינע זאכען?" — נין, דאס נעפּרייטע זיך נעמאנד דער אלטען הוה צו אאנען! אללע בעטראכטעטען דיא ווייקלרך אלס נאָטטע-אנגעהעטען.

דיא אלטע הוה דאס זיך אללער בעלעדיגטען אונד בע-שעדעטען אנגענאָמען, אונד ווענן דיא אינמאל איהר אויטהייל איבער עטואס אויסגעשפּראָכען האטטע, דאנן בלייב עס אויך דאבייא. קינען הוה וואָר דאס גענוגטע דער נאטטע אונד ווענן איהרע צייגע שוויגע, זא קאָנגטע מאן בעשטיטמט ווייסען, דאס אין דער נעמיגע קין אונרעכט אונד קין „חטא" בעגאנגען וואָרדע.

דיא אלטע הוה דאטטע נעמאלך קעדער נעראבט, ווענ-האלב דיא מיט זיך אונד מיט דער וועלט אונצופרידען וואָר. איהר מאנן וואָר איהר שאן לענגטע נעשטאָרבען. דיעזער וואָר ווייט אונד בייטט דער בעדרעמעטטע „מאיזוי" אדער איינגענ-ליך „מעזוזער", וועלכער בייא דער מאפּעל אויפּוראַרבעט שיט דעקט אונד דיא שפּיזען בריינגט; קינע האָבצייט אדער זאָגע-טיגע עפּעטליכקייט קאָנגטע אין דער גאנצען אומגעגענד בע-נאנגען ווערדען, אָהנע דאס דער מאנן אָאָן הוה, נאָטטגע נישון בלייבען, אלס אויפּוראַטער אונד אנרעכטער נערופען וואָר-דען וועדע. זא אין מאיזוי מיט פּייטע מאניעדען האבען אונד זא קאָם עס, דאס נישון בלייבען זיך יעדעס אונטערהאלטען מאכ-טע, זא וויא עס דיא בעדיעגער טהון מיסען, אונד דיעזע ער-נידריגונג איהרעס מאנגעס האטטע דיא דאמאלס נאָך יונגע הוה זעהר פערדראָסען. ווענן דיעזעס שמיכלעריישען בענעהמענס איהרעס מאנגעס, מוסטע זיא איהן אָאָט מיטטע הערזוגטער צאנקען. —

„נישון מיין קינד (פּפלעגטע זיא אָאָט צו זאגען), דיין נאמע